

ščine. Tudi je veči del učnikov bilo sram se slovenščine prijeti, ali pa so bili že, kakor taki po navadi radi bleknejo, prestari. Ravno tako se je v drugih slovenskih krajih godilo. Učiteljskih shodov pa tudi še ni bilo toliko za spodbudo, kakor zdaj.

Morebiti bo kdo rekel: saj je bilo po Krajskem dosti učnikov, saj so „Novice“ po Krajskem že zdavno slovele povsod po deželi. Res bilo jih je; al skoraj bi rekel, vsi so tudi še spali. Čuj! kaj sem slišal ravno tisto leto, ko je zadnja ura kljenkala „Šol. Prij.“ iz ust urednika tega časnika, koliko da je bilo učnikov krajske dežele družnikov? Sram me je zapisati, djali so (mislím, da se ne motím) dva!

Ljubi moji, zdaj je vendar le vse drugače. Učiteljski shodi so večidel vse zdramili; oni so prisilili, seči po kakih knjigah ali časnikih, ali saj se pogovoriti s kakim znaním slovécim učnikom, kateri pa sploh le svetuje, kar je tudi prav, te ali une bukve brati ali časnik si naročiti, da nima še za takega nalogo izdelati in z njím preveč časa zamuditi.

Kaj bi še le rekel od šolskih svetovavcov? Koliko so pač tudi ti možje si prizadevali in si še prizadevajo priporočaje take časnike učiteljem brati, kateri so jim v omiko.

Mislím toraj, da gotovo zdaj ne bi manjkalo naročnikov, ne od starejih, ne od mlajših učnikov. Vsak dobro že spozná, da mu je potreben, kakor ribi voda. „Šolski Prijatelj“ je le prezgodaj ime spremenil in zaspal. To me lastna skušnja uči. Ravno ob času premembe imena v „Slovenski Prijatelj“ sem bil ne deleč od Tersta, v katerem kraji je večidel učnikov še le zvedilo, da ta časnik izhaja, in višja gosposka je ravno tudi silila, ga vsakemu, al žali-bože! o časniku ni bilo več ne sluha ne duha.

Toraj ne obotavljajte se; naj zagleda beli dan! Naročnikov iz Koroškega, Štajarskega in Primorskega ne bo manjkalo. — Kaj pa iz Krajskega? bote si mislili, ker je število slovenskih učnikov največje.

Zakaj pa ravno tukaj ni bilo velikega števila naročnikov? Ljubi bravec, nikar ne zameri preveč. Res je tukaj največ učnikov; tudi je res, da je veliko izverstnih starih in mladih učnikov; res je, da si viša gosposka silno prizadeva, na vse strani izobraženih mladih učnikov deželi dati. To ti pa vendar povem, veliko bi nas ne bilo. Bog daj, da bi ne bilo res! Nekaj je prišlo vmes, kar si skoraj povedati ne upam, molčati pa tudi ne morem, zato, da nobeden ne bo mogel reči, zakaj se to ni koj naznanilo. To je letošnji davek*), ktereга, nam od visoke deželske gosposke poterjenega, si smo naložili. Napravili so letne plačila za udove in sirote, kteremu pa je treba kapitala.

Treba bo, zatega voljo tudi nekaj od svojega letnega prihodka pritergati in v to namenjeno hranilnico položiti. Tudi na Koroškem, se sliši, so začeli to premišljevati, al, dragi moji, Korošci si ene krajcarje za to napravo pritergajo, mi pa kar na goldinarje. Pervo leto pride na oženjenega, kateri ima 300 gold. plačila, celih 25 gold.; to ni za nas uboge učnike majhna reč. Al zavoljo te naprave ne prestrašite se; bo sicer res pervo leto malo Kranjcov si šolski časnik omislilo, to pa tudi vem, da drugo leto morebiti število teh ravno največje bo. Res bilo bi vse drugač. Gospod pisatelj v 46. listu „Novic“ tudi terdi, da ne bo zdaj nič drugač s tem, da marljivi gospod Praprotnik je iskal že v novejših časih 100 naročnikov za izdavanje napevov k svojim pesmam, pa jih ni dobil, in pregledani in poterjeni napevi od gosp. Riharja ležijo kakor zakopan zaklad lenega hlapca v tamnem predalu. K temu le še pristavim, da je gosp. Praprotnik večidel sam kriv tega.

Čudil sem se, ko sem šel v Ljubljano se zapisat za naročnika teh napevov. Vidil sem le dva pred mano v zapisniku zapisana. Pa še tisti dan sva se z nekim znaním učnikom pogovarjala o zadevi napevov Praprotnikovih. Kaj

mi ta pové? Da imajo on in vsi v njegovi okolici že te napeve. Zakaj gosp. P. napeve učnikom pred daje, ako jih misli v natis dati? Kdo si jih bo potem naročeval? Tisti, kateri jih že ima, gotovo ne. Toraj se temu ni čuditi. Iz Štajarskega pa je imel vendar nekaj naročnikov, saj mi jih je sam kazal. Bleški.

Poskušnja *)

novih domestivnih čerk za slovenski alfabet.

Druzega mnogo spremenjenega natisa.

(Nove čerke in zglede glej v dokladnem listu).

Opomki.

a) Da se nam za ljudski alfabet nepripravno zdi, za priperti ali visoki é in odperti ali nizki ô posebne čerke imeti, smo že v pervem natisu te poskušnje opomnili. Ko bi se pa vendar za novince ti glasovi hotli razločni storiti, bi se utegnile imenovane čerke tako ali enako podznamenovati, kakor zadnja stebrina (Columne) te tabele kaže, kjer so namest njih tudi nove čerke pristavljene, ako bi jih morebiti večina spreumetnih vendar imeti izvolila. Tudi bi se utegnili ti glasovi v natisu s tem na znanje dati, da bi se namest podznamkov ali novih čerk, stare obdržale in pripusti é spodej bolj priperto, odperti ô pa odperto opodobil, kakor je v ravno tisti stebrini viditi. Ravno tako bi se znale te čerke, čeravno ne preveč lepó, tudi pisati, kadar bi se za natis pisalo.

b) Čerke II. in III. preodmena so za dopadljivo odbero pridane. Nam se sicer čerke I. preodmena v sploh pripravniše zdé; pa slad spreumetnih zná, kakor povsod, tako tudi tukaj razen biti, in nekterim utegnejo té, drugim druge pismenke bolj dopasti. Tem ustreči, smo tri preodmene sostavili, tako, da se za vsako pomankljivo čerko najmanj tri odbrati, in zmed njih tista izvoliti zamore, katero večina od vseh strani najpripravnišo najde. — Tudi kratke ali v versto zategnjene čerke se nekterim veliko bolj dopadajo, kakor podaljšane ali iz verste moleče. Toraj smo za vse nove podaljšane, kar je bilo moč, enako šne kratke v spremen pridjali, dasiravno je samovidno, da so za ložejo razločnost v branji saj nektere podaljšane zlo potrebne; zakaj vsak vé, kako težavno se take pisanja berejo, kjer vse čerke enako dolgost ali visokost imajo, postavimo, latinski napisi z velikimi čerkami. — Zadnjič se tudi ravno tiste čerke v mnogi podobi pisati dajo, in nekterim ta, drugim druga podoba bolj dopasti utegne. Toraj smo med oklepom in zaklepom tudi mnoge spremenke (Varianten) v odbero pridjali. — Da pa zmed poslednjih le take zamorejo v alfabet odločene biti, ktere drugim, že do vzetim, niso preveč enake, se samo zastopi. Tako postavim, bi namest čerke č pervá čerka med oklepom in zaklepom ne mogla v alfabet dovoljena biti, ko bi bila za nj pervá čerka III. preodména odbrana. Tudi se samo zastopi, da ko bi se hotel popravljén ali domesten alfabet do vzeti, bi se to le v zedinjenji zvedenih in veljavnih mož po sodbi in sladu večine zgoditi zamoglo.

c) Zložnosti in polajški tega alfabeta, kakor je bilo že v pervem natisu te poskušnje opomnjeno, so ob kratkem slasti naslednji: 1. so po njem nadležni in zamudni, in tudi pozabljivosti podverženi nadznamki (diakrit. Zeichen) ilirskega alfabeta odklenjeni, in namest njih nove čerke z najdene, izmed kterih se podaljšane, v poljuben spremén, tudi kratko ali v versto zategnjene pisati in lahko tudi za enojne jotirane rabiti dajo. — 2. Ravno tako je tudi za poloviti e posebna čerka odkazana, ktera se poljubno rabiti zamore, zlasti v takih besedah, ktere ta glas že v korenini imajo, na pr. pèrst. — 3. Je po tem alfabetu

*) Ta milošnja svojim ljudém pač ne more veljaven izgovor biti

*) Da ustrezemo posebni prošnji gospoda iznajdenika novih čerk, smo priložili današnjim „Novicam“ nov in zadnji predlog.

pri sestavljenih čerkah **lj** in **nj** pismenka **j** nepotrebna storjena in poslovljena, in po tem takem za natis in pisanje dveh čerk manj potrebna. — 4. Še drug po naši skušnji za večjo razločnost v pisanju ne malo važen zboljšek je tudi ta, da je čerka **e** od svojega obligatnega znanka oprostena, in se spet, kakor v latinskem pisanju s poljubnim nadznamenkom previditi, in tako od čerke **e** razločniši storiti zamore. — 5) Zastran ličnosti ali lepote čerke pa, za katero smo pri sestavi tega alfabeta posebno skerb imeli, zná sicer slad spretnih razen biti, vendar upamo, da, če ona s tem alfabetom ni povzdignjena, tudi ni pomanjšana, zlasti v prvem predmenu. Saj večja čistost se ji po odpravljenih nadznamenkih ne more odreči. Bi se pa hotla še večja lepota v natisu in pisanju doseči, bi se utegnila namest čerke **v**, ktera pogosto v pisanju na versto pride, tista vpeljati, ktera je v prednjih predmenih namest nje odkazana (vide „Ankündigung eines allg. Slawischen und Universal- oder Weltalfabetes. Laibach, 1847—58 bei Kleinmayr und Bamberg, Seite 42 mit 6 Tabellen). Zunaj tega je tudi dostojno pomisliti, da se v kamnopisu novih čerk zavoljo pomanjkanja večji vaje, tudi pri največjem trudu kamnopisnika, težko vse tako natanko in lično zadene, kakor z vlitimi brez pomote obravnanimi čerkami. — 6) Naš poglaviti zboljšek tega alfabeta pa je njegova pripravnost za pisanje ali lahkopisnost. Zakaj α) ne le zamudni nadznamki, kakor je zgoraj rečeno bilo, so iz njega odpravljeni, ampak tudi β) vse nove čerke, zlasti ktere so na prvem mestu odkazane, so za pisanje lahke, kakor že vgléd kaže in poskušnja učí; zunaj če se nekatere kratke, ki so podaljšanim v spremen pridane (pri kterih je bilo treba v njih najdbi na enakost podobe z enojnim ali podaljšanim gledati), komu bolj težavno zdi: pa vse te, ktere so le v poljuben spremen dane, se lahko opusté, tolikanj bolj, ker so podaljšane veliko razločniši ali pa namest njih druge za pisanje ložeji, čeravno manj enojne spremenke tistega odvetka rabijo, postavimo namesto kratkega **š**: prva ali druga III. predmena ali pa druga II., postavimo ali še bolji: druga spremenka za **e**, ktera se nam sedaj za natis in pisanje najprimernejši zdi. γ) Zraven tega so tudi nekatere težkopisne čerke ilirskega alfabeta iz tega pravopisa odmaknjene, namreč: **z**, **ž** in **k** in namesto njih nove in glajši vpeljane. Toraj mislimo, da čeravno utegne pisanje zavolj neprivaje v začetku nekoliko dni težavniši biti, se bo v prihodnje vès čas veliko ložji skazalo. δ) Zadnjič je po tem alfabetu zavolj odpravljenih nadpisov ali nadznamenkov tudi hitrost v pisanju pospešena; zakaj gotovo je, da se pismenka tudi s tremi vlaki ali tezaji brez nadznamenka pred zviše, kakor ena z enim samim vleklejem in nadznamenkom vred.

(Konec prihodnjič).

Zgodovinske reči.

Odkod so Kelti (Galli, Vlahi) prišli v Norikum in Panonijo?

III.

Spisal D. Terstenjak.

(Konec).

Iz klasikov se toraj ne more dokazati, da bi ob časih Rimljanov v srednjem in južnem Noriku bili edini Kelti stanovali. Od cerkniškega jezera, na katero so mejašili ilirsko-keltiški Japidi, po celem kranjskem Dolenskem, po srednji in južni strani Štajerske, dalje, kar je Ogerskega sém od ustja Tise do štajerske meje je bila zapadno panonska zemlja, in po tej tudi ni najti keltiških rodíčov, razun betvice Bojev kraj pleškega jezera (Neusiedler-See). Boje nam še Strabon sicer imenuje v sosesčini Skordiskov in Tauriskov; al ta keltiška naroda sta stanovala na južni Savi „in tergo et fronte montis Claudii“ — gore Krudie, kjer ste bile njihove poglavitne mesti Taurunum

in Singedunum, kjer pa jih je že v prvem stoletju pred Krist. getiški kralj Boerebista tako potolkel, da se je ona pokrajina čez sto let „deserta Bojorum“ velela. Ostanki teh Bojev so se nazaj obernili k svojim bratom v Bojohemu, pa tudi te je markomanski kralj Marbod 12 let pred Krist. premagal (glej Strabon 7., Tacit. „Ann.“ II, 62). Za čas rimskega gospodstva čez Norik in Panonijo, toraj v srednjem in južnem Noriku, dalje v zapadni Panonii ni bilo nobenih Bojev več v teh pokrajinah, zato tudi tadanji gerški in rimski pisatelji o njih kakor o minulih govorijo.

Tudi imena mest srednje-norenskih in panonskih, kakor Solva, Celeja, Pultavia, Petov, Savaria, Scarbatina, Siscia, Segeste itd. nimajo keltiškega zvuka, in če nahajamo na rimskih kamnih najdenih v teh pokrajinah čisto keltiške imena, kakor: Elvia, Adiatulus, Vepo itd., se vendar iz samih teh imen ne more dokazati, da bi tukaj izključivo bili Kelti živeli, ker posamni ljudje in rodbine so se v ono dobo ravno tako preseljevali, kakor danas, razun tega so po panonskih mestih bile večidel keltiške posadke, kakor panonske v Germanii in Gallii.

Čisto slovenske imena, kakor: Jentumar (dnešnji Jetmar) Cepin, Likov, Mogimar, Samuda, Voltor, Voljap, Voltreks, Ilunko, Bonjata, Buj, Jarmog, Bubna itd. živo in glasno pričujejo, da so v srednjem in južnem Noriku in zapadni Panonii*) stanovali Slovenci. Rekel sem, da so Vlahi, iz Italije prišli v Norikum in Panonijo, dalje od germanskega zapada množico prvotnih slovenskih prebivavcev tiščali nazaj čez Karpate. Od tega bojevanja ne govori samo Nestor, kteri piše, da so se Slovani tolkli z Vlahi (Kelti) na Dunaji (Donavi) temuč tudi narodne poljske pesme.

Leta 1220 po Krist. je Polak Kadlubek spisal zgodovino starih Polakov večidel po narodnih povestih. Po onih povestih je prišel poljski prvi kralj Krakus iz Korotanskega. Korotansko pa je za one dôle obsegalo stari Norik, skoro celo Štirska do Marburga, zapadno Kranjsko, celo Koroško in nekaj Avstrijskega. In kdo se ne spomni povesti o Čehu, Lehu in Mehu, kteri so iz Krapine koráčili proti severju in postali praočetje Čehov, Lehov in Mehov?

Točni temelji zgodovinski: imena rek, gor in mest, osebne imena na rimskih kamnih nam tedaj pričujejo, da so Slovenci že v starodavni dôle stanovali v Noriku in zapadni Panonii, in da je stari častitljivi Nestor bil dobro podučen, ko je pisal: „Ot sih jazyk byst jazyk slovjensk od plemeni Jafetova Norici, eže sut Slovjene“.

Kratkočasno berilo.

Lomenčani.

Naj povem, kako Lomenčani, komaj pičle pol ure od Teržiča, žegnanje in pa sejm prvo nedeljo po roženkranski praznujejo. Vredno je, da se to v „Novicah“ opomne.

V saboto popoldne pred imenovano nedeljo sliši se ropot vozá, mergoljenje in pa krič ljudi po vseh terziških ulicah. Kaj to pomeni, bi marsikdo vprašati utegnil. Al, joj mu! ako ga je le mati Kranja rodila, smejali mu se bodo in ga za zijaka in nevedeža imeli; ker ne le po celem Kranjskem, temveč celó na — Dunaji je znano, da je jutro sejm in žegnanje v Lomu pri sv. Katarini, in da se danes na predvečer kuhovnica za kašo iz Teržiča v Lom pelje

*) Da stari Panoni niso bili ne Thraki ne Iliri, sem dokazal v svojem članku: „O panonsko-slovanski boginji imenovani: „Vida Solitana“ v Novicah leta 1859 str. 131 itd. Tukaj še pristavim, da poleg Topuskega, v kterih Toplicah se najde rimski napis: Vidae solithanae sacrum, stojite občine, ktere se še dandanašnji imenujete Viduševci in Solina. Učeni prof. A. Mažuranič je v letošnjem proglasu zagrebške gimnazije iz „accenta“ horvatskega jezika dokazal, da so nekdanji prebivavci Panonije bili Slovani. Pis.

pota vsake verste, — sušica enega ali obéh očes, — višja stopnja kratkovidnosti ali pa tudi daljnovidnosti.

Bolezni nosa: Kdor nima nič nosá ali komur ga saj večidel manjka, — kdor ima tako spačen nos, da ga je gerdo viditi in tako noslja, da težko sope, — komur iz nosa smerdi in teče, ker ima raka ali mu kaj v nosu gnjije, ker se ozdraviti ne dá.

Okoli ust in v ustah: Kdor ima tako zajčjo ustnico, da mu obraz pači, ali sicer kakošno neozdravljivo bolezen na eni ali obéh ustnicah, — kdor ima preklano ali luknjicasto nebo ali ga celó nima, — komur večji del prednjih zob in škranjekov manjka in ima tudi druge zobé slabe, (kdor ima pa saj v enem, zgornjem ali spodnjem čeljusti vse 4 prednje zobe ali saj v zgornjih čeljustih 2 prednja zoba skupaj in ravno nad njima tudi v spodnjih čeljustih 2, je za vojaka pripraven), — komur čeljustno meso gnjije, — komur je jezik mertuden, prirašen itd., — kdor ima tako hripav in nosljiv glas, da ga ni moč zastopiti, — kdor zlo keklja ali je mutast.

Na vratu: Kdor ima tako debel vrat ali tako gušo (brahor, krôf), da se lahko previdi, da bi ni mogel lahko sopsti, kadar bi si soldaško sukno lahko do vrata zapel, — komur so stare rane tako zarašene, da vrat težko giblje, — kdor ima vrat po strani.

Na persih: Kdor ima persi tako popačene, da je gerdo viditi ali da zato težko sope, — kdor ima ključnico zlomljeno, da ne more roke prosto rabiti, — kdor ima neozdravljive pljučne in serčne bolezni.

Na trebuhu: Kdor ima tako napeto bolno vranico ali tako napete bolne jetra, da mu izpod reber čez 2 persta vèn stojé in je zavoljo tega bolehen, — kdor ima kakoršno koli kilo, — komur ritnik vèn stoji ali ima velike neozdravljive otekline okoli ritnika, — kdor blata ne more deržati.

(Konec sledi.)

Odperto pisemce „Novicam“.

Ker sem nedavno prvi pisal o šolskem časniku, vzemite še te moje verstice v svoje predale.

Kar sem takrat svetoval o samosvojem šolskem listu, sem pisal po mislih nekega učitelja kmečkih šol, ki živo čuti potrebe svojega stanú, in po svojem mnenji. Al povestnica učiteljca in vaše lastne besede, drage „Novice“, in pa pametno razmatranje „Glasnikovega“ dopisnika me je prepričalo, da bi težko, težko stalo „šolski list“ na noge posaditi in ga zderžavati.

Ker je mnogo iskrenih in marljivih učiteljev med ljudstvom, bi jim bil — izbrani množici — gotovo dež po suši; al treba je najemavcev na stotine in tisočino. Sicer nada samostalnega šolskega časnika še ni splavala v morje „piorum desideriorum“ — praznih upov — al gospodje učitelji bi morali očitno na znanje dajati, ali bi hteli svoj vinar žertovati lastnemu in vesoljnemu dušnemu pridu.

Áko pa nalaš-lista ni varno osnovati, nam je dvojna pot odperta: ali da „Glasnik“, Vaš brat, učiteljsko reč pod svoje perute vzeme, ali pa ve, mile „Novice“. O tej volitvi naj povem, kar vem in znam.

„Glasnik“ je svoje namere za prihodnje leto že razodel: on hoče svoj glas trikrat na mesec v slovenske kraje pošiljati. In gotovo je ta obljuba Slovencom jako draga; saj preveč berila nimamo. Ako mu pa še šolske reči na vrat obesimo, mu jarni glas zadavimo, tega pa nikar!

Kaj je tedaj storiti? — bote djale „Novice“.

Vam jih sporočimo in bomo povedali, kako in kaj. Slovenci dobro vejo, kako se, kar ste beli dan zagledale, poganjate ravno za ljudske šole; Ve ste bile perve, ki ste očitni glas povzdignile za slovenske šole. Velika zguba bi bila našemu narodu, ako bi se Vaš pôsel, varovanje naših narodnih in materialnih zadev, prikrojil; Vaše delavnosti je dandanas bolj ko kje kadaj treba; dà! še več bi imele

zdaj pisati, kakor doslej in še večkrat na teden izhajati, kakor enkrat: naša kri teče spet nagleje in laglje in ljud hoče večkrat kaj brati, ko pred. Učiteljske reči res da so zadeve le enega stana, ne celega naroda in da tedaj Vam več o njih pisati ni mogoče.

Al vendar le Vam važno delo, katero menimo, sporočujemo.

Zaslug Vaših za našo literaturo nočemo na drobno naštevati, dokler bo še kaka dušica slovenskega naroda za svojo čast klila, zvezda Vaše slave ne bode obledela. Toraj bodite tudi zdaj nam luč na temnem križnem potu!

Priverzite Vašemu listu doklado. Tej dokladi naj lesketa na čelu ime „Zora“. Izhaja naj vsaki prvi in srednji dan vsacega mesca. V njo se naj piše o učnih, šolskih in slovstvenih rečeh. Naročevalo bi se naj „Zora“ posebe.

Toliko v kratkem; zdaj pa zakaj tako?

Ta list bodi doklada, kakoršnih doklad najdeš pri českich časnikih na petorico ali šestorico. — „Zora“ ji bodi ime, naj naznanja blagi dan svitle prihodnosti dušnega življenja. — Ako bo dvakrat na mesec izhajala, se bo med tem jedernih in verlih spisov dovelj nabralo: učenim rečem je treba časa. — Piše se naj o slovstvenih stvaréh slovenskih in posebno tudi jugoslovanskih sploh; — učnih, ker imamo učenih Slovincov dosti, ki bodo svoje spisne zaklade onda kje razpostavljati imeli; — šolskih v prid učiteljem in našim učilnicam. Obširnejše zdaj ne utegnem pisati: samo toliko, da se reč za prevdar razpošlje.

Zdaj pa še prosim: prvič gospoda vrednika, naj to delo na svoje močne pleča vzeme; drugič vse slovenske in sploh jugoslovanske pisatelje, da novemu listu svoje zlate peresa posodijo; tretjič vse dosadajšne naročnike „Novic“ in sicer visokočastito duhovstvo in vse druge omikane Slovence in Jugoslovane, da se saj o „Zori“ oglasijo in si jo obilno naročijo.

Najbolj pa prosimo milega Boga, da ogoreči duše Slovincem, da se verlo vsakega dela lotijo, ki je h časti in pridu svojega si naroda; zakaj čas je, da se ne samo svetuje in beseduje, temuč tudi dela.

Vas, mile „Novice“, pa še prosimo, da se o „Zori“ pred novim letom kaj odloči:*) z novim letom naj druga bolja dôba napoči.

Tako veseli in marljivi, dragi rojaki; zdrave, ljube „Novice!“

Na Dunaji.

Janković.

Poskušnja

novih domestivnih čerk za slovenski alfabet.

Druzega mnogo spremenjenega natisa.

(Nove čerke in zglede glej v dokladnem listu).

Opomki.

(Konec).

d) Kar pa zadeva osnovo in obravnavo tega alfabeta, smo v prvem natisu v naziru imeli, se ilirskemu alfabetu bližati; toraj smo bili čerke **c** in **s** za ta glas namenili, ktereга sedaj v ilirskem alfabetu imajo. V pričujočem drugem natisu pa smo tiste alfabete v podlago vzeli, kateri latinsko čerko **c** stanovitno za terdi **s** rabijo, postavimo, Rusi, Serbi in deloma Francozi. Po ti odloki vse nasprotje z latinskim alfabetom zgine, s samo to snemo, da se čerka **c** za terdi **s** rabi; vendar se dá tudi nji tak zasukljej ali zavitek dati, da na čerko **s** opomni in vse motenje odžene (glej tabelo). Po odločenju te čerke za terdi **s** se pa potem tudi latinski čerki **s** zamore nje perveni pomen nazaj dati, in ona stanovitna za mehki **s** rabiti, kar je tudi po-

*) Je že, in menda prav dobro določeno, kakor kaže današnji oklic novega šolskega časnika v dopisu iz Ljubljane. Vred.

dobi obeh teh glasov najbolj primerjeno. Zakaj natura in malarija nas učite, da so sisljavnim glasovom, saj enojnim, okrogle ali zasukane pismenke najbolj prilične; če se pa terdi s piše s širji zasukano čerko, je tudi dosledno, da se glas mehkega s z mehko zasukano pismenko oznamuje, da tako že sama podoba pismenke na mečji ali terji glas opominja.

Od obravnave družih novih pismenk tukaj ne moremo obširno govoriti; le samo od trivlečne čerke **h**, katero tudi Francozi in Anglejci, in s pridanim **s** tudi Nemci za **š** rabijo, se nam potrebno zdi, tukaj odgovor dati, zakaj da smo jo namest bolj enojnih **II.** in **III.** preodmena v **I.** preodmen vzeli. Vzroki so ob kratkem ti: α) ker je čerka **š** **II.** preodmena, zlasti v pisanji nekoliko podobna čerki **č** **I.** preodmena in bi lahko pomoti priložnost dajala; β) ker čerka **š** **II.** preodmena, če je ravno lepa, vendar konec besed nima preveč lične staje; γ) ker je glas te čerke med vsemi drugimi soglasniki najširji, je tudi primerjeno, da je njega čerka najširja; δ) ker jo tudi nekteri drugi narodi za ta glas rabijo, kakor je bilo pred rečeno. — Vendar vsi ti razumi niso tako važni, da bi se ne mogla tudi čerka **II.** preodmena, ktera je slasti gladka in za pisanje lahka, namest nje v alfabet odvoliti.

Kako pa da se je dalje pri sestavi teh čerk tudi skerb imela za spomiu bravcov, postavimo, kako da so bile iz tega nazira za enakošne glasove tudi enakošne čerke odvoljene, postavim za **lj**, **nj** itd.; kako pri čerkah šumljivega glasú, kar je bilo moč, podoba njih enojnega sislavnega obderžana; kako sploh za širjo izreko tudi širji, to je, okrogli ali zaviti vlekljeji čerk rabljeni itd. je bilo že nekoliko v prvem natisu te poskušnje opomnjeno in se najde obilniše zlagano v „Ankündigung“ itd.

e) Zadnjič se nam potrebno zdi, tukaj naravnost na znanje dati, da naš namen pri ti poskušnji ni: Slovencom priporočevati, da bi oni ta alfabet sami dovezli, in se s tem od drugih Slovanov, katerih jezik umejo, ločili. To bi vedi in modri ne prineslo nič dobička, ampak le zgubo. Da se umetnosti in znanja in z njimi omika in prebrisanost naroda na vikšo stopnjo povzdigniti in k večji popolnosti dopeljati zamorejo, je treba veliko učencikov, to je, veliko pisavcov in tudi veliko bravcov. Koliko pisavcov in bravcov pa se more od samotnega majhnega naroda, ki je verh tega po alfabetu še od mnogih takih ločen, ki njegov jezik umejo, dočakovati!

Naš namen pri ti poskušnji je ob kratkem le-ta: z naznanilom domestivnih čerk za slovenski alfabet kratko razkazo ali poskušnjo (Probe) dati od vsoljnega alfabeta (Universal-Alfabet), ktereга smo že pred nekterimi leti spisali — po katerem bi zamogli vsi narodi, katerim bi dopadljivo bilo, svoje posebne glasove — ktere sedaj z sestavljenimi ali podvojenimi latinskimi čerkami pišejo — s prostimi in enojnimi, latinskemu alfabetu popolnoma enakoličnimi čerkami pisati; ali, kar bi še veliko imenitniše bilo, po katerim bi se vsi narodi, kakor so se v dovezmi učestnega latinskega jezika in večidel tudi latinskega alfabeta zedinili, zamogli tudi v dovezmi domestivnega latinskega alfabeta zediniti, in se po tem takem skoz in skozi ravno tistega enojnega pravopisa poslužiti. Glej našo „Ankündigung Seite 33—34“. To je po našem doziru namen vsoljnega alfabeta. Kako velike bi bile koristi, ktere bi se z njega dovezmo dosegle, vsak lahko zapopade, kateri v teh rečeh kaj sprevida ima. Ali je pa upati, da se bo to kterikrat zgodilo, ali morebiti saj pri takih narodih, kateri eden družega jezik umejo, kaj enacega dosegle, zamore le tisti vediti, kateri ključ prihodnosti v svoji roki ima. — Vsoljni alfabet ponudi pripravo k temu; ali pa pridejo kdaj mojstri, kateri bi jo hotli čislati in rabiti, je prašanje domoljubnega odgovora. Tistim, katerim morebiti nobena čerka tega alfabeta ne bo dopadla, tudi vsoljni alfabet ne bo mogel nič boljsega podati; tem pa, katerim bodo morebiti

saj nektere čerke po volji, bo pot odperta, vse za svoj jezik potrebne čerke v njem dobiti, ali pa si tudi po svojem lastnem sladu nove znati. Zakaj razodete in dodane bodo temu alfabetu tudi splohne zakonila ali postave analitike in sintetike latinskega alfabeta, po katerih so bile vse čerke vsoljnega alfabete znajdene, in s katerih pomočjo se zamorejo milijoni in bilijoni(?) vedno novih čerk znati, ktere so vse latinskemu alfabetu enakolične, in po vzoru (Muster) najširje latinske čerke **m** nobena čez tri vlekljeje obstoječa.

Imenovani vsoljni alfabet, kateri v skupnosti iz deseterih, po redu latinskih čerk zverstenih, alfabetov obstoji, bo z analitiko in sintetiko vred pod imenom „Allgemeines slawisches und Universal-oder Weltalphabet“ ob svojem času v ljubljanskem muzeji dobiti, in ko bi se kaka želja po njega sprejemi oglasiti utegnila, tudi oddati.

V Ljubljani 8. listopada.

Trije lévi.

Po ruskem „Три лѣва“ Dimitrijeva.

Njega Veličastvo, lev silni, car zverin,
Skončal se je.

Narod v posvetovanje zbral se je,

Kter bi — med tremi — njega sin

Imel naslednik biti krone. —

„Jez!“ — sin je starši govoril

„Jez bom predelal narod v ljubljencia Belone*.)

„Jez bom bogátil ga“, je srednji besedil.

„Jez bi ljubezen mu delil“,

Jemlajši djal, nedolžen kakor zora. —

In vladika ga zvolijo glasovi zborá.

Odrezki.

Dragi Matija! pozno imamo že jesen, v kateri se je zlasti prejšne dni vse gibalo na polji bogato z mnozimi sadeži obloženem, na katerem se je bilo zanimivo sprehajati, kajti mlado in staro je, spravlja je tukaj in tamkaj veselega serca s plodljivih njiv sadeže raznih rastlin na voz in v kozolce, človeka še bolj razveseljevalo kot spomladno cvetje, ki navadno le pogled oživlja in se urno osuje; gospodarstvo jesensko ga pa s smehljajočo nado navdaja, da toče, slane in družih uim je že v hramih cele kupe zavarovanega živeža, ki ga bo silnega glada v merzli zimi varoval. Jako razveseljujejo človeka o jasnih večerih sprehajajočega z dišečo mervo natlačeni se tresijoči vozovi, za kterimi pridne ženice in čversti kosci koračijo — dijaka pa še bolj zauzema naravni hram z drevesa, ki je pa v obče dvojin: za Dolenca je tergatev v vinogradih veselje največe, za Gorenca pa, ko jabelka, hruške, tepke trese, nič ne porajtaje, ako mu kako jabelko na smerček priletí, da le mošt domači serka in rezne in peneče jabelka hrusta. Vem sicer, Matija, da, bivajoč v posredji obeh, ne vživaš enacega veselja; vem pa, da imaš priložnosti, če ravno ne gorenskih in podgorskih, okusne jabelka sploh hrustati; vem tudi, da se ti dobro prilegajo; ne vem pa, če ti pridejo srečne leta prve mladosti tvoje na misel, ko so ti mati iz terga pridši polne žepe jabelk za pol krajcarja natlačili, in si jih skoro cele po ulicah metal? Nič drugači bile so leta, da se je polno debelih obrezkov po tleh valjalo, ker sadja bilo je skoraj da ne zastonj; zdaj pa — v dragini so tudi otroci varčni, da še peške spravljajo in prodajajo — da dalje ne besedujem, „odrezki“ so v sedanji dóbi v časti. Jako gosposko je, pol jabelka zavreči; toraj mislim, da vsled tega tudi mojih „odrezkov“ ne boš odvergel. Hočem ti jih nekaj poslati, se vé, da se ti sam povabim z njimi na božične kolone; če bi jih pa še drugi vohali in bi jim po kislini dišali, naj si mislijo, da jih s černilom zalite iz černilnika zajemam, pa tebi pošiljam; al častitim bravcom „Novic“

*.) Belona — boginja vojske ali bojev.